

Kai Mykkänen kok ym.

Toimenpidealoite finanssipolitiikan sääntöjen uudistamisesta ja velkakatosta

Eduskunnalle

Kokoomus on huolissaan hyvinvointiyhteiskunnan palveluista. Ilman kestäväää taloutta me emme voi taata maailman parhaan peruskoulun jatkoa. Ilman elinvoimaisia yrityksiä emme voi turvata riittävä määrää hoitajia huolehtimaan sairaista ja ikäihmisistä. Ilman pitkän linjan vastuullista taloudenpitoa emme voi taata oikeusturvan toteutumista emmekä riittävää poliisien määrää kaikkialla maassa. Julkinen talous on ollut alijäämäinen yhtäjaksoisesti pian 13 vuotta. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkisen talouden velkasuhteen kasvu kiihtyy koko ennustejakson ajan ja rikkoo 100 prosentin rajan pian 2040-luvun alussa. Valtiovarainministeriön mukaan ikäsidonnaiset menot huomioivan kestävyysvajeen mukaan julkista taloutta tulisi vahvistaa kahdeksan miljardia euroa, jotta emme ajaudu hallitsemattoman velkaantumisen tielle. Jos haluamme turvata edes nykyisen laajuiset julkiset palvelut tuleville sukupolville, on julkisen talouden tervehdyttäminen välttämätöntä.

Julkinen talous on tyypillisesti kestävämpää niissä maissa, joissa finanssipolitiikan sääntöihin kyetään sitoutumaan. Vuonna 2004 käyttöön otetun nykyisen menokehysmenettelyn jälkeen menotasossa ei ole havaittavissa taittumista — Sipilän hallitusta lukuun ottamatta. Vaikka finanssikriisissä menokehyksistä pidettiin kiinni, on julkinen talous pysynyt yhtäjaksoisesti alijäämäisenä pian 13 vuotta. Vaalikauden alussa hallituksen sopima menokehystaso perustuu poliittiseen sopimukseen, mikä jättää menotason määrittelyn alttiiksi poliittisten intohimojen toteuttamiselle. Kehystasoa onkin nostettu jokaisen vaalikauden alussa, mistä IMF moitti Suomea jo vuonna 2007. Marinin hallitus esimerkiksi päätti vaalikauden alussa lisätä pysyviä julkisia menoja noin 1,4 miljardia euroa ja toteuttaa vastaavat julkista taloutta vahvistavat toimet myöhemmin. Merkittävin toimenpide oli julkista taloutta vahvistavat työn tarjontaa lisäävät päätökset. Vuosien 2022—2025 julkisen talouden suunnitelman perusteella hallitus ei tule tekemään päätöksiä, joilla hallitusohjelmaan tai hallituksen julkisen talouden kestävyystiekarttaan mainittuihin tavoitteisiin päästäisiin, mutta menolisäykset on jo toteutettu. Marinin hallituksen perintö on pysyvästi korkeampi menotaso, joka joudutaan rahoittamaan kokonaan velanotolla.

Marinin hallituksen päätöksellä rikkoo budjettikehykset voi olla vakavia ja kauaskantoisia vaikutuksia ilman päättäväisiä korjaavia toimenpiteitä. Puoliväliriihessä hallitus päätti rikkoo menokehyksen 900 miljoonalla eurolla vuonna 2022 ja edelleen 500 miljoonalla eurolla vaalikauden viimeisenä vuonna 2023. Vuoden 2021 kolmas lisätalousarvio rikkoo kuluvan vuoden kehystason noin 1,4 miljardilla eurolla. Koronaan liittyvät välittömät menot on perustellusti siirretty kehysten ulkopuolelle, joten pandemia ei ole syy kehystason rikkomiseen. Erityisen vakavan meno-

Toimenpidealoite TPA 59/2021 vp

säännön rikkomisesta tekee se, että kehykset ylitetään koko vaalikauden ajalta samaan aikaan, kun talouskasvun odotetaan kiihtyvän nopeimmilleen lähes 30 vuoteen. Hallitus kiihdyttää julkista kulutusta nousukauden huipulla. Suomen finanssipolitiikan säännöt on uudistettava ja vahvistettava. Asiantuntijoiden kritiikki kehysten ylittämiseksi on tyrmäävää, kuten ilmenee esimerkiksi Suomen Pankin, Talouspolitiikan arviointineuvoston tai Valtiontalouden tarkastusviraston valtiovarainministeriölle antamista lausunnoista julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025.

Menosääntö toteuttaa lupauksen sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Marinin hallitus on ohjelmassaan sitoutunut siihen, että se lopettaa tulevien sukupolvien kustannuksella elämisen. Talouspolitiikan rajoitteet ovat ekologisesti kestävässä politiikan tavoin lyhyellä tähtäimellä joustavia, mutta pitkällä tähtäimellä molempien laiminlyönti vaarantaa tulevien sukupolvien hyvinvoinnin. Siksi molempien rajoitteiden huomioon ottaminen edellyttää laajaa parlamentaarista sitoutumista ja yhteisiä sääntöjä. Tulevaisuus on aina epävarma, eikä julkisen talouden tasapainoa voi jättää epävarmojen työllisyys- tai talouskasvuennusteiden varaan. Vahva menosääntö takaa sitoutumisen julkisen talouden kestävyystavoitteeseen. Kriisitilanteita varten sääntöihin voidaan laatia asianmukaiset joustomahdollisuudet.

Talouspolitiikan uskottavuus on erityisen tärkeä Suomen kaltaiselle pienelle taloudelle. Luottamuksen voi menettää hetkessä, mutta sen rakentaminen uudelleen on vuosikymmenien työ. Uskottavuus rakentuu luottamukseen Suomen kyvystä toteuttaa vastuullista talouspolitiikkaa. Budjettikehykset ovat olleet tämän luottamuksen perusta. Ennen Marinin hallitusta jokaiselle hallitukselle on tullut eteensä eri tasoisia kriisejä, kuten taloudellisesti koronakriisiä lähes kolme kertaa vakavampi finanssikriisi. Silti yksikään hallitus ennen Marinia ei ole rikkonut menokehyksiä. Euroopan unionin jäsenyys ja unionin tiivistyvä taloudellinen integraatio ylläpitävät ja vahvistavat luottamusta myös Suomen talouteen. Pienenä jäsenmaana ja avoimena reunataloutena Suomi on kuitenkin alttiimpi globaaleille häiriöille. Merkittävien riskien synnyttäminen julkiseen talouteen ei tarkoita ainoastaan julkisten palveluiden vaarantumista, vaan kaventaa kansainvälisen politiikan liikkumatilaa. Kestävä julkinen talous turvaa osaltaan Suomen itsenäisyyttä.

Suomessa tulisi selvittää velkakaton tai muun pitävemmän finanssipolitiikan säännön kirjaamista lain tasoiseksi. Eduskunnan budjettisuvereniteetin vuoksi tämä voi tarkoittaa perustuslain muuttamista. Esimerkiksi Saksassa velkakatto on kirjattu perustuslakiin. Saksan sääntöön sisältyy joustomahdollisuuksia tilapäisiä kriisejä varten. Ruotsissa puolestaan on käytössä monitahoinen, mutta kunnianhimoinen menokehys ja -ankkurijärjestelmä. Siinä hallitus sitoutuu esittämään tiukat ja konkreettiset suunnitelmat tavoitevelkatasoon pääsyksi nopealla aikataululla, jos julkiselle taloudelle asetettujen alijäämä- ja velkauratavoitteiden ennakoidaan rikkoutuvan. Ruotsissa järjestelmä nauttii laajaa sitoutuneisuutta ja kannatusta läpi puoluekentän. Hyvä menosääntö on yksinkertainen ja nauttii laajaa parlamentaarista tukea. Sääntöön voidaan sisällyttää tarpeelliseksi katsottuja asianmukaisia joustomahdollisuuksia. Menosäännön tulee uskottavasti ohjata julkisen talouden tasapainoa kohti kestävyysvajeen turvaavaa tasoa.

Suomessa on laaja yhteisymmärrys pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista, joka tarjoaa kansalaisille kansainvälisesti verraten laajat palvelut. Julkinen sektori voi toteuttaa laajan palveluluopuksensa kansalaisille kuitenkin ainoastaan silloin, kun julkinen talous on kestävällä pohjalla. Jokainen pohjoismaisia hyvinvointipalveluita kannattava puolue tulee kannattaneeksi tiukkaa ja

Toimenpidealoite TPA 59/2021 vp

vastuullista talouspolitiikkaa. Siksi on luontevaa odottaa laajaa kannatusta sitoville ja tiukoille talouspolitiikan tavoitteille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja käynnistää parlamentaarisen työn finanssipolitiikkasäännön vahvistamiseksi sekä selvityksen velkakaton tai muun finanssipolitiikan säännön kirjaamisesta lakiin.

Helsingissä 2.7.2021

Kai Mykkänen kok
Wille Rydman kok
Pauli Kiuru kok
Heikki Autto kok
Ville Kaunisto kok
Jukka Kopra kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Sari Sarkomaa kok
Paula Risikko kok
Ben Zyskowicz kok
Sari Multala kok
Marko Kilpi kok
Elina Valtonen kok
Sofia Vikman kok
Ilkka Kanerva kok
Mari-Leena Talvitie kok
Heikki Vestman kok
Anne-Mari Virolainen kok
Katri Kulmuni kesk
Vilhelm Junnila ps